

Д.В. Смерницький,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА РОЗРОБЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ

У статті розглянуті питання адміністративно-правового регулювання проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт з розробки та виготовлення спеціальних технічних засобів для здійснення оперативно-технічних заходів правоохоронними органами.

Ключові слова: наукова діяльність, науково-технічна діяльність, науково-дослідна робота, дослідно-конструкторська робота, ліцензування, спеціальні технічні засоби.

В статье рассмотрен вопрос административно-правового регулирования проведения научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ по разработке и изготовлению специальных технических средств для проведения оперативно-технических мероприятий правоохранительными органами.

Ключевые слова: научная деятельность, научно-техническая деятельность, научно-исследовательская работа, опытно-конструкторская работа, лицензирование, специальные технические средства.

The issue of an administrative and legal regulation of research and development work for the development and production of special technical means for carrying out the operational and technical activities by law enforcement bodies are considered in the paper.

Keywords: science, scientific and technical activities, scientific research, development and design work, licensing, special means.

Право на приватність гарантується Конституцією України [1], в якій зазначено у ст. 32: “Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України”. Разом з тим, у Конституції передбачено захист окремих аспектів приватності. Так, ст. 30 захищає недоторканність житла (територіальну приватність), ст. 31 – таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (комунікаційну приватність), ст. 32 передбачає заборону збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди (інформаційна приватність), а ст. 28 передбачає заборону піддавати особу без її вільної згоди медичним, науковим чи іншим дослідом (захищаючи певні елементи фізичної приватності) [2, с. 312].

Але є певні випадки, встановлені в законодавстві, коли право на приватність може бути порушено. Так, згідно зі ст. 1 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” [3] завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підбивну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави.

Оперативно-розшукова діяльність, відповідно до ст. 2 зазначеного Закону, – це система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів.

Одним із видів оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів є проведення оперативно-технічних заходів. Оперативно-технічні заходи значною мірою впливають на результативність розкриття та попередження цілої низки правопорушень, тому їм приділяється відповідна увага з боку посадових осіб правоохоронних органів. Проведення оперативно-технічних заходів неможливе без застосування спеціальних технічних засобів як елементу оперативно-технічних засобів та спеціальної техніки для правоохоронних органів. Але перед тим як застосовувати спеціальні технічні засоби, їх необхідно розробити та виготовити. Зазвичай розробку проводять у рамках проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських роботах. Тому дослідження нормативно-правового регулювання сфери наукових та науково-технічних досліджень з розробки спеціальних технічних засобів є, на нашу думку, актуальним.

Оперативно-розшукові заходи – це інструментарій таємної діяльності оперативних підрозділів, за допомогою яких успішно ведеться боротьба зі злочинністю. У спеціальній літературі можна зустріти різні визначення оперативно-розшукового заходу – спостереження. Професор О.Ю. Шумилов дає таке визначення: “Спостереження полягає в таємному, направленому, систематичному, безпосередньому візуальному або опосередкованому (за допомогою оперативно-технічних засобів) сприйнятті дій особи і явищ (подій, фактів, процесів), що мають значення для вирішення конкретних завдань оперативно-розшукової діяльності, їх фіксації і реєстрації” [4, с. 325; 5, с. 19–20].

Під оперативно-технічними засобами розуміють сукупність технічних засобів та науково обґрунтованих прийомів їх правомірного використання (переважно негласного) в процесі ОРД ОВС з метою ефективної боротьби зі злочинністю [6, с. 518]. В оперативно-розшуковій діяльності до ОТЗ належить оперативна техніка, яка дозволяє знімати інформацію з каналів зв'язку, вести візуальне спостереження в громадських місцях із застосування фото-, кіно- і відеозйомки, оптичних та радіоприладів, інших технічних засобів [7; 8]

Як ми бачимо, визначень оперативної діяльності є багато. Так, вище наведено поняття, визначені у Законі [3], – “оперативно-розшукова діяльність” та “оперативно-технічні засоби”, далі зустрічаються визначення “оперативно-технічні заходи”, “оперативно-розшукові заходи”, “спеціальні-технічні засоби”. І хоча метою цього дослідження є правове забезпечення розроблення спеціальних технічних засобів, наведемо свою думку щодо зазначених визначень. Так, відповідно до Порядку розроблення, виготовлення, реалізації та придбання спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації [9], який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 жовтня 2001 року № 1450, СТЗ (спеціальні технічні засоби) визначено як спеціальні технічні засоби для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації.

Слово “діяльність”, як зазначено в Словнику української мови [10, с. 311], означає працю чи дії людей у певній галузі. Тобто “оперативно-розшукова діяльність” – це діяльність людей в оперативно-розшуковій сфері.

А слово “засіб” означає сукупність дій або засобів для досягнення, здійснення чого-небудь [10, с. 381]. Тобто “оперативно-розшукові заходи” – це сукупність дій для досягнення оперативно-розшукових цілей (результатів), “оперативно-технічні заходи” – це сукупність дій для досягнення оперативно-розшукових цілей з застосуванням технічних засобів, в тому числі спеціальних технічних засобів.

Враховуючи наведене вище, можна зробити висновок, що “оперативно-розшукові заходи” входить як елемент до більш об’ємного поняття “оперативно-розшукова діяльність”, яке визначає всю оперативну-розшукову сферу. А поняття “оперативно-технічні заходи” є елементом “оперативно-розшукових заходів” та визначається застосування спеціальних технічних засобів (засобів негласного отримання інформації), які, у свою чергу, є елементом спеціальної техніки для правоохоронних органів.

Отже, ми з’ясували, що за допомогою саме спеціальних технічних засобів здійснюються оперативно-технічні заходи в тому числі і таємне спостереження як елемент оперативно-розшукових заходів.

Як зазначає М.В. Салтевський, технічні засоби, які використовуються співробітниками органів дізнання, називають по-різному: оперативною, спеціальною технікою, спеціальними засобами, маючи на увазі їх однакову сутність. Проте це не так, бо перелічені поняття мають все ж таки різні значення. Він робить висновок, що криміналістична техніка застосовується в ході слідчих дій, а її результати разом із протоколами слідчих дій є джерелами доказів, а оперативна техніка застосовується, головним чином, до порушення кримінальної справи в ході оперативно-розшукової діяльності. Спеціальна техніка як різновид технічних засобів оперативно-розшукової діяльності – це система приладів, пристроїв, матеріалів та речовин для збирання інформації негласними прийомами. Спеціальні засоби – це заходи фізичного впливу, власне спеціальні засоби та вогнепальна зброя (ст. 12 Закону України “Про міліцію” [11]). Отже, технічні засоби оперативно-розшукової діяльності поділяються на: 1) оперативну техніку; 2) спеціальну техніку; 3) спеціальні засоби [12, с. 75].

І.Ф. Хараберюш теж вважає, що технічні засоби, які застосовуються в правоохоронній діяльності, не досліджені. Так, він зазначає, що в наукових дослідженнях та нормативно-правових актах, що регламентують порядок використання науково-технічних засобів щодо виявлення, розкриття і розслідування злочинів, можна зустріти такі поняття, як “технічні засоби”, “криміналістична техніка”, “спецтехніка”, “спеціальна техніка”, “засоби спецтехніки по боротьбі зі злочинністю”, “спеціальні засоби”, “спеціальні технічні засоби”, “оперативна техніка” тощо. Однак практично кожне з них не має чіткого визначення і вказівки на те, про які саме “науково-технічні засоби” йдеться. У деяких дослідженнях та нормативних документах одночасно використовуються два або більше з перерахованих вище термінів, частіше без відповідних коментарів і роз’яснень, що порушує логіко-сміслову структуру тексту. Проведений нами аналіз науково-технічної літератури та нормативно-правових актів різних відомств та окремих країн показав, що серед словосполучень, у яких використовуються зазначені вище терміни щодо сфери діяльності правоохоронних органів, найбільш поширені: “спеціальна техніка”, “спеціальні технічні засоби” і “технічні засоби”, “науково-технічні засоби” і похідні від них. Однак це не є вказівкою на те, що дані поняття відносяться винятково до сфери правоохоронної діяльності. Ці терміни одержали настільки широке використання в наукових виданнях, законодавчих і нормативних актах, які належать до діяльності десятків міністерств і відомств, що виконують зовсім різні й не пов’язані між собою завдання, що застосування їх поза контекстом і без спеціального коментаря втрачає будь-який сенс [13, с. 3].

Аналізуючи зазначене вище, на наш погляд, неможливо здійснити класифікацію технічних засобів за їх функціональним навантаженням щодо правоохоронної діяльності, адже технічні засоби, які віднесені до оперативної техніки чи спеціальної техніки, можуть також застосовуватися в розвідувальній діяльності військовими, засоби зв’язку використовуються у всіх сферах суспільного життя, а не тільки в правоохоронній діяльності і т.д. М.В. Салтевський зазначає, що

окремі екземпляри спеціальної техніки є стандартними і навіть можуть бути предметами загальної криміналістичної техніки [12, с. 75]. Це не говорить про стандартність, а лише спосіб застосування. Тобто підтверджується наша думка, що одні і ті ж технічні засоби можуть застосовуватися в різних сферах суспільного життя, та класифікація за сферою застосування, на наш погляд, не надто правильна. Технічні засоби повинні класифікуватися за технічними параметрами та сферами технічного застосування, наприклад: засоби зв'язку, транспортні засоби, зброя, засоби бронезахисту, відеотехніка, аудіотехніка тощо. Класифікація за сферами правоохоронної діяльності технічних засобів може відбуватися лише умовно для використання їх у певній сфері, адже практично всі вони мають подвійне, якщо не потрійне і більше призначення.

Але здійснюючи дослідження адміністративно-правового забезпечення науково-технічної діяльності, ми, мабуть, будемо дотримуватися тих визначень, які склалися на цей час у нормативних документах, а саме: спеціальні технічні засоби (СТЗ) – це вид науково-технічної продукції, науково-технічних досліджень та розробок. Проте ця сфера потребує більш детального аналізу, адже здійснюється на умовах ліцензійної діяльності суб'єктів розроблення та виготовлення СТЗ.

Слово “ліцензія” походить від латинського licentia, етимологічне значення якого – “свобода, право” [14, с. 191]. Цей термін застосовували для характеристики певних відносин у зовнішньоторговельній чи винахідницько-патентній сферах. Під ліцензією мався на увазі спеціальний дозвіл, що видавався компетентним державним органом на право ввозу, вивозу або транзиту визначеної кількості товарів, вільний ввіз, вивіз чи транзит яких не допускався, а також документ, що засвідчував це право [15; 16].

У сучасній правовій системі України поняття “ліцензування” набуло значення похідних від цього слова англійських, французьких, німецьких слів, які перекладаються як “дозвіл”. Розширилися межі використання понять “ліцензія” і “ліцензування”. Крім значень, притаманних “ліцензії” раніше, цей термін, крім зовнішньоторговельної, патентної і дозвільної сфер, тепер поширюється на господарську діяльність [15; 17].

Згідно із законодавством, ліцензія – це документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов [16, с. 158].

Як показують дослідження, оснащення оперативно-технічними засобами оперативних підрозділів ОВС відбувається сьогодні за такими напрямками:

- купуються технічні засоби загального призначення і ті, що є у вільному продажі, але придатні також для використання при вирішенні оперативно-службових завдань;
- використовуються технічні засоби загального призначення, але конструктивно пристосовуються для оперативних потреб;
- технічні засоби спеціально розробляються для виконання визначених оперативних завдань і централізовано надходять у спеціалізовані підрозділи;
- спеціальні технічні засоби, що передаються в ці підрозділи Службою безпеки України [17, с. 224].

Тобто значна частина спеціальних технічних засобів створюється в процесі науково-технічної діяльності шляхом їх розробки або технічного переоснащення на базі існуючої науково-технічної продукції. А як зазначалося вище, такий вид науково-технічної діяльності здійснюється на ліцензійних умовах.

До сфери проведення наукової і науково-технічної діяльності правоохоронних органів належить і такий напрям діяльності, як розробка спеціальних технічних засобів для проведення оперативно-технічних заходів. Тому в цій статті

доцільно розглянути систему проведення таких розробок та їх нормативно-правове забезпечення. Виходячи з того, що діяльність щодо створення спеціальних технічних засобів належить до видів господарської діяльності, які потребують ліцензування, розпочнемо із розгляду Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” [18].

Цей Закон визначає види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, порядок їх ліцензування, встановлює державний контроль у сфері ліцензування, відповідальність суб’єктів господарювання та органів ліцензування за порушення законодавства у сфері ліцензування.

Згідно зі ст. 6 Закону орган ліцензування виконує такі функції: забезпечує виконання законодавства у сфері ліцензування; затверджує ліцензійні умови провадження певного виду господарської діяльності та порядок контролю за їх додержанням за погодженням зі спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування, крім випадків, передбачених цим Законом; видає та переоформлює ліцензії, видає дублікати ліцензій на певний вид господарської діяльності, приймає рішення про визнання ліцензій недійсними; здійснює в межах своєї компетенції контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов; видає розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов; анулює ліцензії на певний вид господарської діяльності; формує і веде ліцензійний реєстр.

Орган ліцензування (центральний орган виконавчої влади), що здійснює передбачені цією статтею повноваження, може делегувати їх своїм структурним територіальним підрозділам. Повноваження органу ліцензування не можуть бути делеговані іншим особам, у тому числі створеним органом ліцензування, крім випадку, передбаченого цим Законом.

Поняття ліцензійних умов та їх суть визначені в ст. 8 Закону. Ліцензійні умови є нормативно-правовим актом, положення якого встановлюють кваліфікаційні, організаційні, технологічні та інші вимоги для провадження певного виду господарської діяльності. Суб’єкт господарювання зобов’язаний провадити певний вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, відповідно до встановлених для цього виду діяльності ліцензійних умов.

Норми щодо нагляду і контролю у сфері ліцензування встановлено в ст. 20 Закону. Державний нагляд за додержанням органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування здійснює спеціально уповноважений орган з питань ліцензування шляхом проведення планових та позапланових перевірок відповідно до Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” [19].

Контроль за наявністю ліцензії в суб’єктів господарювання здійснюють органи виконавчої влади, на які згідно із законодавством покладено функції контролю за наявністю ліцензій, шляхом проведення планових та позапланових перевірок. А контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов здійснює орган ліцензування в межах своїх повноважень шляхом проведення планових і позапланових перевірок [18].

Підводячи підсумки розгляду Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”, зазначимо, що він створює підґрунтя та встановлює відповідні норми щодо ліцензування певних видів господарської діяльності, в тому числі сфери розробки та виготовлення спеціальних технічних засобів для оперативної роботи правоохоронних органів. Цей Закон забезпечує нормативне регулювання державного нагляду за зазначеною сферою діяльності з метою уникнення правопорушень у цій сфері.

До нормативних документів, які встановлюють норми у сфері ліцензування певних видів господарської діяльності, належить Закон України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”. Цей

Закон визначає правові та організаційні засади, основні принципи і порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб і права, обов'язки та відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю).

У ст. 3 Закону встановлено цілу низку основних принципів, за якими здійснюється державний нагляд у нашому випадку за ліцензуванням розробки та виготовлення спеціальних технічних засобів для оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів, основним принципом державного нагляду є принцип пріоритетності безпеки в питаннях життя і здоров'я людини, функціонування і розвитку суспільства, середовища проживання і життєдіяльності перед будь-якими іншими інтересами і цілями у сфері господарської діяльності.

Аналізуючи загальні вимоги до здійснення державного нагляду (контролю), визначені в ст. 4 Закону, слід звернути увагу на норму, яка забороняє органу державного нагляду (контролю) здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності, якщо закон прямо не уповноважує такий орган на здійснення державного нагляду (контролю) у певній сфері господарської діяльності та не визначає повноваження такого органу під час здійснення державного нагляду (контролю). Норма прописана дуже вдало та чітко встановлює регламентацію державного нагляду, а також визначає суб'єктів, які можуть її здійснювати.

Також зупинення виробництва може здійснюватися тільки за вмотивованим письмовим рішенням керівника органу державного нагляду (контролю) чи його заступника [19]. Ця норма унеможливує без вмотивованих підстав зупинку виробництва, наносячи таким чином відповідні збитки підприємству.

Норма, яка встановлена в п. 9 ст. 4 Закону, стосовно невиконання приписів, розпоряджень та інших розпорядчих документів органу державного нагляду (контролю), що тягне за собою застосування штрафних санкцій до суб'єкта господарювання, теж встановлена вдало та забезпечує чітке виконання вимог органу державного нагляду при здійсненні цього нагляду, таким чином припиняючи дії суб'єкта господарювання, які не відповідають встановленим нормативним документам.

Ще одна вмотивована норма, зазначена в ст. 4 Закону, щодо проведення планового чи позапланового заходу тільки в присутності керівника або його заступника, або уповноваженої особи суб'єкта господарювання забезпечує права суб'єкта господарювання на отримання всієї достовірної інформації про проведення державного нагляду та в разі необхідності, при порушенні його прав, прийняття відповідних мір реагування згідно з чинним законодавством.

Необхідно зазначити, що норми, встановлені в ст. 8 Закону, стосовно прав та зобов'язань органу державного нагляду під час здійснення державного нагляду унормовує цю сферу діяльності та забезпечують проведення державного нагляду якісно, на високому професійному рівні з встановленням обґрунтованих висновків стосовно суб'єкта господарської діяльності та його діяльності.

Підводячи підсумки розгляду Закон України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності", зазначимо, що в ньому встановлені загальні норми щодо основних засад державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, які розповсюджуються і на сферу наукової та науково-технічної діяльності щодо розробки та виготовлення спеціальних технічних засобів оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів, а також створене підґрунтя для забезпечення розробки необхідних нормативних документів виключно для сфери розробки та виготовлення спеціальних технічних засобів для оперативно-розшукової діяльності.

У зв'язку з тим, що сфера розробки та виготовлення спеціальних технічних засобів для оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів потребує забезпечення режиму обмеженого доступу до інформації, доцільно розглянути Закон України “Про державну таємницю” [20]. Цей Закон регулює суспільні відносини, пов'язані з віднесенням інформації до державної таємниці, засекречуванням, розсекречуванням її матеріальних носіїв та охороною державної таємниці з метою захисту національної безпеки України.

Дія цього Закону згідно зі ст. 3 поширюється на органи законодавчої, виконавчої та судової влади, органи прокуратури України, інші державні органи, Верховну Раду Автономної Республіки Крим, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації усіх форм власності, об'єднання громадян (далі – державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації), що здійснюють діяльність, пов'язану з державною таємницею, громадян України, іноземців та осіб без громадянства, яким у встановленому порядку наданий доступ до державної таємниці.

Спеціально уповноваженим державним органом у сфері забезпечення охорони державної таємниці згідно зі ст. 5 Закону є Служба безпеки України.

Інформація, що може бути віднесена до державної таємниці, наведена в ст. 8 Закону. Так, до державної таємниці в порядку, встановленому цим Законом, належить інформація: у сфері оборони; у сфері економіки, науки і техніки; у сфері державної безпеки та охорони правопорядку.

Аналізуючи ст. 8 Закону, зазначимо, що розробка та виготовлення спеціальних технічних засобів для оперативно-розшукової діяльності стосується сфери оборони, так і сфери економіки, науки і техніки, а також сфери державної безпеки та охорони правопорядку. Отже, спеціальні технічні засоби та проведення наукових досліджень щодо їх створення, як ми бачимо, мають універсальний характер та належать до всіх сфер, зазначених у ст. 8 Закону стосовно визначення інформації, що може бути віднесена до державної таємниці.

Ми вже встановили, що розробка та виготовлення спеціальних технічних засобів має проводитись на підприємствах та установах з дотримання вимог щодо державної таємниці. Розглянемо дозвільний порядок провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, та режим секретності, норми якого встановлено в ст. 20 Закону.

Державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації мають право провадити діяльність, пов'язану з державною таємницею, після надання їм Службою безпеки України спеціального дозволу на провадження такої діяльності. Надання дозволу здійснюється на підставі заявок державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій та результатів спеціальної експертизи щодо наявності умов для провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею [20].

Отже, для проведення діяльності щодо спеціальних технічних засобів необхідно чітко виконувати норми, встановлені в ст. 20 Закону. Відповідно до цієї статті дозвіл на провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, може бути скасований або його дія може бути зупинена Службою безпеки України на підставі акта проведеної нею перевірки, висновки якого містять дані про недодержання державним органом, органом місцевого самоврядування, підприємством, установою, організацією умов, передбачених цією статтею.

Наведемо ще низку норм, яких, на нашу думку, потрібно чітко дотримуватися при проведенні робіт зі спеціальними технічними засобами і які встановлені в ст. 37 Закону “Контроль за забезпеченням охорони державної таємниці”.

Керівники державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій зобов'язані здійснювати постійний контроль за забезпеченням охорони державної таємниці. Державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації, що розміщують замовлення у підрядників, зобов'язані контролювати стан охорони державної таємниці, яка була передана підрядникам у зв'язку з виконанням замовлення. Державні органи, яким рішенням державного експерта з питань таємниць було надано право вирішувати питання про доступ державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій до конкретної секретної інформації, зобов'язані контролювати стан охорони державної таємниці в усіх державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, які виконують роботи, пов'язані з відповідною державною таємницею, або зберігають матеріальні носії зазначеної секретної інформації [20].

Служба безпеки України має право контролювати стан охорони державної таємниці в усіх державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, а також у зв'язку з виконанням цих повноважень одержувати безоплатно від них інформацію з питань забезпечення охорони державної таємниці. Висновки Служби безпеки України, викладені в актах офіційних перевірок за результатами контролю стану охорони державної таємниці, є обов'язковими для виконання посадовими особами підприємств, установ та організацій незалежно від їх форм власності [20].

Розглянувши та проаналізувавши Закон України "Про державну таємницю" стосовно розробки та виготовленні спеціальних технічних засобів для оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів, зазначимо, що Закон встановлює норми, які дають змогу забезпечити додержання режиму таємності під час проведення наукової та науково-технічної діяльності в цій сфері, а також для створення відповідних нормативних документів стосовно нормування суспільних відносин сфери наукових досліджень з розробки спеціальних технічних засобів для проведення оперативно-технічних заходів¹.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кононенко В.П. Законність оперативно-технічних заходів в розумінні практики Європейського суду з прав людини / В.П. Кононенко // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 4. – С. 312–314.
3. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 22. – Ст. 303.
4. Шевченко В.М. Спостереження як один із основних оперативно-розшукових заходів при розслідуванні та розкритті корупційних діянь в органах судової влади України / В.М. Шевченко // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 2. – С. 325–328.
5. Шумилов А.Ю. Оперативно-розсыскная деятельность: вопросы и ответы : учебно-практическое пособие: в 2 кн. Общие положения / А.Ю. Шумилов. Кн. 1. – М. : Издательский дом Шумиловой И.И., 2010. – С. 19–20.
6. Новий тлумачний словник української мови : у 4 тт. – К. : Аколіт, 1999. – Т. 4. – С. 518.
7. Сервецький І.В. Інформаційно-технічне забезпечення оперативно-розшукової діяльності / І.В. Сервецький, В.П. Шоломенцев // Центр інформаційної безпеки : Бібліотека : Спеціалізовані наукові публікації : Кримінологічні проблеми комп'ютерної злочинності. – 2005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bezpeka.com/ru/lib/spec/crim/art68.html>.
8. Закон України "Про оперативно-розшукову діяльність" : наук.-практ. комент. / Я.Ю. Кондратьєв, І.Т. Козаченко, І.Ф. Обушевський та ін. – К. : РВВ МВС України, 1993.

¹ Продовження у наступному номері.

9. Порядок розроблення, виготовлення, реалізації та придбання спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 жовтня 2001 року № 1450.
10. Словник української мови : в 11 томах. – Том 2. – 1971 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/dijaljnistj>.
11. Про міліцію : Закон України від 20 грудня 1990 року № 565-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1991. – № 4. – Ст. 20.
12. *Салтєвський М.В.* Криміналістика : підручник : У 2 ч. Ч.1. – Х. : КонСУМ, Основа, 1999. – 416 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravouch.com/page/kriminalist/ist/ist-17-idz-ax270-nf-29.html>.
13. *Хараберюш І.Ф.* Використання науково-технічних засобів в правоохоронній діяльності / І.Ф. Хараберюш // Часопис Академії адвокатури України. – 2011. – № 12 (3'2011). – С. 1–7.
14. Словарь русского языка. – М. : Русский язык, 1983. – Т. 2. – 736 с.
15. *Шеваріхін А.О.* Адміністративно-правові проблеми ліцензування господарської діяльності органами внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / А.О. Шеваріхін ; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2003. – 203 с.
16. *Віхров О.П.* Організаційно-господарські зобов'язання з ліцензування господарської діяльності / О.П. Віхров // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 1. – С. 158–161.
17. *Філіпенко Н.Є.* Окремі аспекти застосування оперативно-технічних засобів для попередження та розкриття злочинів, пов'язаних з незаконним застосуванням зброї, бойових припасів або вибухових пристроїв (речовин) / Н.Є. Філіпенко, С.В. Діденко // Форум права. – 2007. – № 2. – С. 222–227 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2007-2/07fnevpr.pdf>.
18. Про ліцензування певних видів господарської діяльності : Закон України від 1 червня 2000 року № 1775-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – № 36. – Ст. 299.
19. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 5 квітня 2007 року № 877-V // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. – № 29. – Ст. 389.
20. Про державну таємницю : Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 16. – Ст. 93.

Отримано 28.11.2014